

Dr Jan Beliczyński

UNIwersytet
EKONOMICZNY
W KRAKOWIE

Miary sprawnego działania

Sprawność - jest pojęciem wieloznacznym. Technicznie oznacza stosunek energii wydanej do pobranej. Trudno taką definicję zastosować do pracy menedżera. Zdaniem T. Kotarbińskiego w sensie uniwersalnym pewną postacią sprawności jest zarówno skuteczność, korzystność, jak i ekonomiczność.

W teorii organizacji i zarządzania sprawność jest miarą uniwersalną, która służy do oceny funkcjonowania organizacji.

Sprawność to cecha dobrze wykonanego zadania przez człowieka lub urządzenie,

innymi słowy sprawność działania – to umiejętność robienia rzeczy we właściwy sposób. Sprawność wyraża stosunek wyników uzyskanych rzeczywiście do wyników uznanych jako najbardziej korzystne (optymalne), jakie można było uzyskać w danych warunkach.

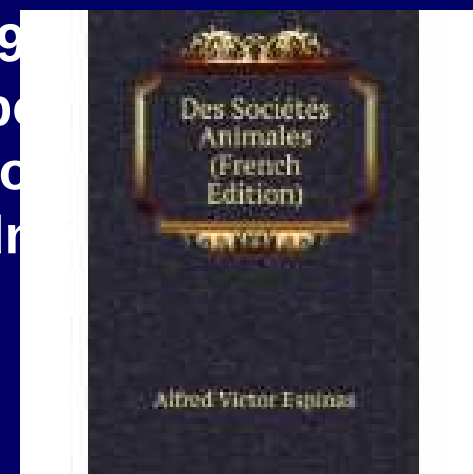
Prakseologia to.....

Prakseologia (gr. práxis ‘działanie’, ‘czynność’, lógos ‘słowo’, ‘nauka’) - ogólna teoria sprawnego działania. Dotyczy ocen sprawnościowych, należących do ocen utylitarnych, związanych z praktyczną użytecznością realizowanych działań.

Prakseologia to nauka o sprawnym działaniu. Konstruuje i uzasadnia nakazy i zakazy oraz zalecenia i przestrogi dotyczące wzmagania sprawności i unikania niesprawności w działaniu

Geneza prakseologii związana jest przede wszystkim z czterema uczonymi (Louis Bourdeau - 1882, Alfred Espinas - 1891, Dunoyer, Meliton Martin), którzy stworzyli podwaliny pojęcia działania ludzkiego (rozpatrywanego w aspekcie ekonomicznym, historycznym i społecznym), ze szczególnym uwzględnieniem ludzkiej.

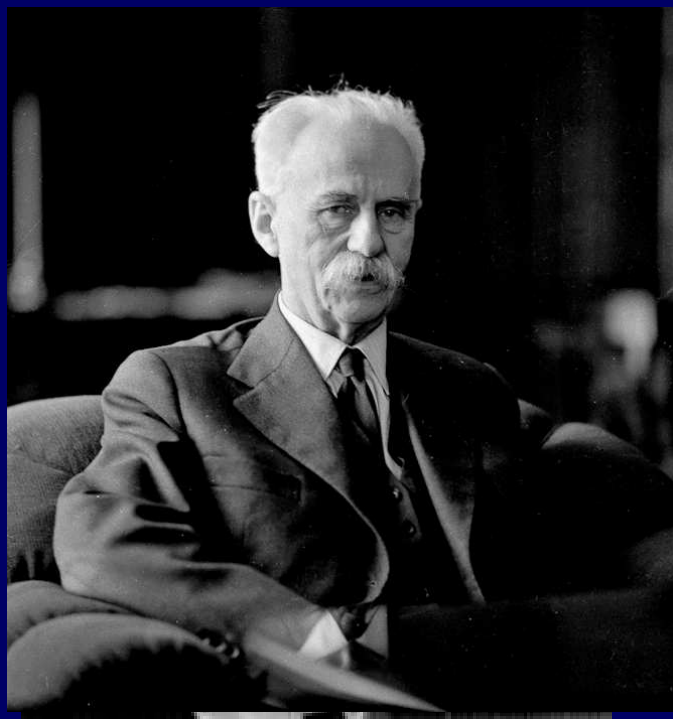

Alfred Espinas

- (ur 23 maja 1844, zm. 24 lutego 1922 w Saint-Florentin) – francuski intelektualista, myśliciel, socjolog, prekursor prakseologii, uczeń Comte'a i Spencera.

Do jego koncepcji odwoływał się **Tadeusz Kotarbiński** (1886 - 1981)

- polski filozof, logik i etyk, twórca etyki niezależnej

„Traktat o dobrej robocie” (1955)

Dobra robota :

oznacza solidnie, sumiennie, dokładnie wykonaną pracę, spełniającą oczekiwania przełożonych. Do wykonania dobrej roboty konieczny jest:

- zapał,
- entuzjizm,
- pasja,
- poświęcenie,
- zaangażowanie,
- popisanie się własną kreatywnością.

„Wykonałeś kawał dobrej roboty”

„Udało nam się osiągnąć cel, „dobra robota”

Przykłady występujące w bajkach

Dobra robota

„Pomysłowy Dobromir”

„Fineasz i Ferb”

Tabaluga z bajki „Tabaluga”

Zła robota

„Krecik”

Arktos z bajki „Tabaluga”

„Sąsiedzi”

Gargamel z bajki „Smerfy”

„Każda praca jest dobra, o ile jest dobrze wykonywana.”

~ Albert Einstein

Przysłowia związane z pracą

**Bez pracy nie ma kołaczy
Żadna praca nie hańbi
Co masz zrobić jutro zrób dziś
Praca ludzi wzbogaca
Na kaca najlepsza jest praca
Kto rano wstaje temu pan Bóg daje
Gdzie praca, pilność na straży, tam**

"Traktat o dobrej robocie" jest największym i najważniejszym dziełem Tadeusza Kotarbińskiego z zakresu prakseologii - dzieło oryginalne, oparte na doświadczeniu i przemyśleniach własnych autora.

„Chodzi tu o technikę dobrej roboty jaka takiej, o wskazania i przestrogi ważne dla wszelkiego działania pragnącego być jak najbardziej skutecznym. Po drodze do takiego ambitnego celu prakseologia rad bywa osiągnięciom chociażby częściowym i cieszy się, ilekroć mu się uda ująć ogólniej to, co zalecają różni znawcy robót, każdy w kręgu swojego rzemiosła. Niechajby powstał racjonalnie uporządkowany zbiór zasadnych - pozytywnych i negatywnych - zaleceń mających walor we wszelakich dziedzinach pracy i we wszelkich jej specjalnościach”

Kolejnym dziełem Tadeusza Kotarbińskiego jest „*Medytacje o życiu godziwym* (1966).

Jest ono zbiorem wykładów dotyczących szeroko rozumianej etyki. Te chwilami proste myśli zachowują swą aktualność również dziś. „Że prawość, męstwo, dobre serce godnie są szacunku a oszukaństwo, głoszenie kłamstwa ze strachu, znęcanie się nad słabszymi – godne pogardy, to jest równie oczywiste jak to, że cukier jest słodki, a sól słona. I nie potrzeba żadnych uzasadnień pozaludzkich, pozaspółecznych (...)”.

Na konieczność stosowania prakseologii jako metody nauki ekonomii wskazywał **Ludwig von Mises** w swoim dziele „Ludzkie działanie”.

Sprawność w ujęciu ekonomicznym

Efektywność ekonomiczna jest pojęciem wielowymiarowym oraz niejednoznacznie definiowanym w naukach społecznych i ekonomicznych.

Z jednej strony jej poprawa niejednokrotnie jest traktowana jako czynnik warunkujący sukces danej organizacji czy systemu gospodarczego, a z drugiej - jako cel sam w sobie. Nie ulega jednak wątpliwości, iż efektywność ekonomiczna jest jednym z warunków osiągnięcia sukcesu gospodarczego zarówno na poziomie pojedynczych podmiotów, jak i gospodarki jako całości.

Sprawność fizyczna – umiejętność rozwiązywania przez człowieka zadań ruchowych lub zdolność do efektywnego i ekonomicznego wykonania pracy mięśniowej.

Sprawność silnika (sprawność techniczna) - oznacza stosunek energii wydanej do pobranej.

Sprawność intelektualna- zwana inaczej inteligencją - cecha umysłu warunkująca sprawność czynności poznawczych, takich jak myślenie, reagowanie, rozwiązywanie problemów.

Sprawność działania – to umiejętność robienia rzeczy we właściwy sposób

Miarą sprawnego działania jest efektywność.

Trzy poziomy efektywności:

Organizacji,

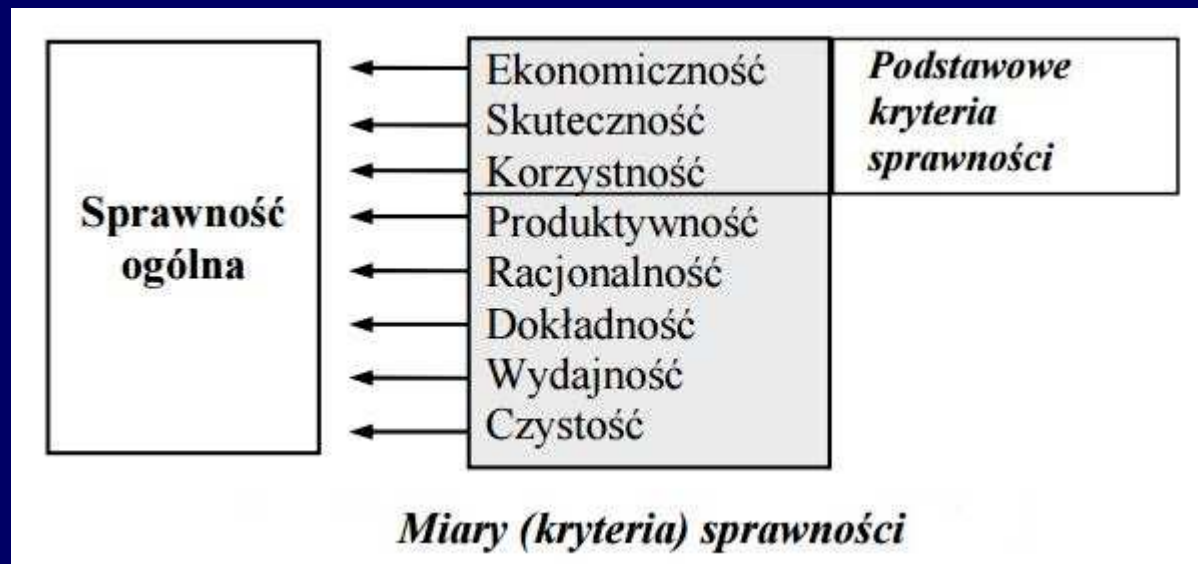
Procesu,

Stanowiska pracy.

Sprawność jest miarą uniwersalną, która służy do oceny funkcjonowania organizacji.

Miary sprawnego działania

Uniwersalne
Syntetyczna
Manipulacyjne

Trzy postacie (miary) sprawności:

• **Uniwersalne** – stanowią nazwę ogólną wszystkich walorów działania, zawierają w sobie wszystkie ich oceny, gdyż każda zmiana na lepsze jest postacią uprawnienia. W tym znaczeniu sprawność działania stwierdzić można w każdym przypadku, w którym w danym działaniu występuje nawet jedna z postaci sprawności:

✓ **Skuteczność** – rozumiana jest jako działanie prowadzące w jakimś stopniu do skutku z zamierzonego jako cel,

✓ **Korzystność** – działanie jest korzystne jeżeli przyniosło korzyść; jest ono obojętne jeśli nie spowodowało ani strat ani korzyści; jest ono niekorzystne w przypadku powstania realnej straty netto.

Korzystność

formuła obliczeniowa

różnica między wynikiem użytecznym a kosztami działania

Działanie korzystne $W/K > 1$	Działanie obojętne $W/K = 1$	Działanie niekorzystne $W/K < 1$
----------------------------------	---------------------------------	-------------------------------------

Działanie skuteczne to takie, które w jakimś stopniu prowadzi do skutku zamierzonego jako cel.

Miarą skuteczności jest tylko stopień zbliżenia się do celu. Nie bierzemy tu pod uwagę kosztu. Spośród składników wyniku użytecznego bierzemy pod uwagę tylko skutki przewidywane.

Działanie jest minimalnie skuteczne wówczas, gdy przewidywana skuteczność jest na tyle duża, iż warto podjąć działanie (cenność skutku skłania nas do działania).

Ekonomiczność – działanie jest ekonomiczne jeżeli stosunek wyniku użytecznego do kosztu jest większy od jedności; jest obojętne ze względu na ekonomiczność jeżeli jest równe jedności a niekorzystne jeśli stosunek ten jest mniejszy od jedności,

Wydajność - to ekonomiczna miara efektywności odnosząca wielkość produkcji do wielkości zasobów użytych do jej wytworzenia.

Formy wydajności określa następujący wzór:

wydajność = produkcja / nakłady

Oszczędność - to osiąganie zamierzonego efektu przy wykorzystaniu najniższych nakładów. Oszczędność rozpatrywana jest ze względu na koszty.

Efektywność – działanie jest efektywne jeżeli w wyniku określonego działania otrzymywane są rezultaty cenne, chociaż niezamierzone.

Produktywność - to stosunek ilości wytworzonej oraz sprzedanej produkcji w określonym i rozpatrywanym okresie, do ilości wykorzystywanych lub zużytych zasobów wejściowych.

Działanie korzystne to takie, przy którym wynik użyteczny będzie większy od poniesionych kosztów działania, wyróżniamy:

Działanie skuteczne, ale niekorzystne – założony cel został uzyskany, ale działanie spowodowało niezamierzone skutki ocenione negatywnie.

Działanie nieskuteczne, ale korzystne – założony cel nie został uzyskany, ale skutki podjętego działania okazały się korzystne, mimo nieskuteczności.

Działanie skuteczne i korzystne - jest w pełni przykładem działania sprawnego, bowiem: „zrobił i się nie narobił”.

Działanie nieskuteczne i niekorzystne - w pełni niesprawne, bowiem : „robił, narobił się, a nic z tego nie wyszło”

Syntetyczne

– stanowią ogół wszystkich walorów rozpatrywanych łącznie. W tym sensie działa się tym sprawniej, im działanie posiada więcej walorów sprawności, a poszczególne z nich występują w najwyższym wymiarze.

✓ *Ekonomizacja* – polega na wyborze najskuteczniejszego spośród możliwych działań ze względu na założony cel oraz warunki jakie cel ten osiągają.

Manipulacyjne – tożsame ze zwinnością, zręcznością

Energiczność - sprawne podejmowanie decyzji, wykonywanie zadań z energią i zapałem,

Prostota - zasada posługiwania się najprostszym ze skutecznych modeli,

Dokładność - stopień zgodności między wynikiem pomiaru a wartością prawdziwą,

Racjonalność - postępowania polegające na tym, że podmiot gospodarczy zbiera i analizuje przy pomocy rozumu wszystkie informacje niezbędne do podjęcia decyzji,

Solidność - wykonywanie zadań, które spełniają określone wymagania

Zręczność - umiejętność postępowania w taki sposób, by przyniosło ono korzyści

Udatność - postać sprawności charakteryzująca się uwzględnieniem w działaniu i w produkcji nie tylko celów głównych, ale i ubocznych,

Poprawność - to frakcja elementów wykonanych poprawnie, czyli spełniających wymagania jakościowe w partii albo w strumieniu produktu,
Potencjalizacja - ukazanie możliwości osiągnięcia zamierzonego celu przez określone działanie,

Automatyzacja - znaczne ograniczenie lub zastąpienie ludzkiej pracy fizycznej i umysłowej przez pracę maszyn działających na zasadzie samoregulacji i wykonujących określone czynności bez udziału człowieka,

Preparacja (gotowość) - Dotyczy czynności przygotowawczych przeprowadzanych w celu znalezienia rozwiązania. Podczas tej fazy następuje formułowanie problemu, zbieranie informacji, klasyfikowanie informacji (organizowanie),

Instrumentalizacja - polega na nadużywaniu wzniosłych haseł i argumentów ideologicznych w sytuacjach, które nie w pełni albo w ogóle tego nie uzasadniają,

Czystość - to określenie warunków, które umożliwiłyby stabilizację w czasie wdrożonych zachowań organizacyjnych, porządku i czystości,

Niezawodność - prawdopodobieństwo zdarzenia, które polega na tym, że wyrób użytkowany w określonych warunkach, będzie zachowywał zdolność do spełnienia stawianych mu wymagań w określonym przedziale czasu użytkowania

Dodatkowo można wyróżnić miary etyczne:

Sumienność - otwarte, uczciwe i konsekwentne działanie, wyróżniające znakomitych pracowników we wszystkich zawodach,

Pilność – umiejętność gorliwego i rzetelnego wykonywania pracy.